

O'ZBEKISTONDA ISHSIZLIK DARAJASINI PASAYTIRISH CHORATADBIRLARI

Mutallibov Nazirillo Mirzabahrom o'g'li

4-bosqich talabasi, Iqtisodiyot Fakulteti, Farg'ona Davlat Universiteti, Farg'ona.

Tel: +998 (93) 430-50-03

Elektron manzil: n.mutallibov99@gmail.com

Annotatsiya

O'zbekistonda ishsizlik jiddiy muammo bo'lib, 2023-yilda umumiy darajasi 6,8%, yoshlarda esa 12% ni tashkil etdi. Mehnat bozori nomutanosibligi, kasb-hunar ta'limining sustligi va qishloq imkoniyatlarining cheklanganligi bunga asosiy sabablar sifatida ko'rsatildi. Tadqiqotda Germaniya, Janubiy Koreya va Hindiston tajribasidan ilhomlangan holda, kasb-hunar ta'limini rivojlantirish va kichik biznesni qo'llab-quvvatlash bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqildi. Taklif etilgan choralar ishsizlikni kamaytirishga va iqtisodiy o'sishga hissa qo'shishi kutilmoqda.

Kalit so'zlar

Iqtisodiy o'sish, aholi farovonligi, ishsizlik, mehnat bozori, kasb-hunar ta'limi, kichik biznes.

МЕРЫ ПО СНИЖЕНИЮ УРОВНЯ БЕЗРАБОТИЦЫ В УЗБЕКИСТАНЕ

Аннотация

Безработица в Узбекистане остается острой проблемой, достигнув 6,8% в 2023 году и 12% среди молодежи. Основными причинами являются дисбаланс на рынке труда, недостаток профессионального образования и ограниченные возможности в сельской местности. Исследование предлагает решения, вдохновленные опытом Германии, Южной Кореи и Индии, включая развитие профессионального образования и поддержку малого бизнеса. Ожидается, что эти меры снизят безработицу и ускорят экономический рост.

Ключевые слова

Экономический рост, благосостояние населения, безработица, рынок труда, профессиональное образование, малый бизнес.

MEASURES TO REDUCE UNEMPLOYMENT RATES IN UZBEKISTAN

Abstract

Unemployment in Uzbekistan remains a significant issue, with a 6.8% rate in 2023, reaching 12% among youth. Key challenges include labor market imbalances, insufficient vocational training, and limited rural opportunities. This study analyzes the causes and offers solutions inspired by Germany's SME support model, South Korea's vocational programs, and India's industrial initiatives. Recommendations include modernizing vocational education, supporting SMEs, and formalizing informal employment.

Implementing these strategies could reduce unemployment and boost economic growth.

Keywords

Economic growth, population welfare, unemployment, labor market, vocational education, SME development.

Kirish (Introduction)

Ishsizlik – bu iqtisodiyotda ishga layoqatli aholi orasida yetarli darajada ish o‘rinlari mavjud emasligi bilan bog‘liq muammo bo‘lib, u mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy barqarorligiga salbiy ta‘sir qiladi. O‘zbekistonda bu masala yildan-yilga dolzarblashib bormoqda. Mamlakat aholisining 65 foizdan ortig‘i mehnatga layoqatli bo‘lib, iqtisodiy islohotlar jarayonida ularni band qilish dolzarb masaladir.

2023-yilda ishsizlik darajasi 6,8% ni tashkil etgani, yoshlarda esa bu ko‘rsatkich 12% ga yaqinlashgani qayd etilgan. Taqqoslash uchun, rivojlangan davlatlarda ishsizlik darajasi odatda 3–5% oralig‘ida bo‘ladi.

Hukumat tomonidan amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar natijasida ayrim sohalarda yutuqlarga erishilgan bo‘lsa-da, ishsizlikning asosiy sabablari, jumladan:

- Mehnat bozoridagi nomutanosiblik,
- Kadrlar tayyorlash va talab o‘rtasidagi farq,
- Chekka hududlarda sanoatning rivojlanmaganligi kabi muammolar o‘z yechimini

kutmoqda.

Ishsizlik nafaqat iqtisodiy muammo, balki ijtimoiy barqarorlikka ham tahdid soluvchi omil bo‘lib, jinoyatchilik, qashshoqlik va migratsiyani oshiradi. Shu sababli, bu muammoni chuqur o‘rganish va tizimli yechimlar taklif qilish muhimdir.

Maqsad: Ushbu tadqiqot O‘zbekistonda ishsizlikning sabablarini aniqlash va yechimlar taklif qilish orqali bu sohadagi mavjud vaziyatni yaxshilashga yo‘naltirilgan.

Ushbu tadqiqotda quyidagi metodlar qo‘llanilgan:

Statistik ma‘lumotlar tahlili: O‘zbekiston Respublikasi Statistika qo‘mitasi tomonidan taqdim etilgan ma‘lumotlar asosida 2015–2024 yillar davomida ishsizlik darajasidagi o‘zgarishlar o‘rganildi. Shuningdek:

- Jahon Banki ma‘lumotlari ishsizlikning mintaqaviy taqsimotini aniqlash uchun ishlatildi.

- Xalqaro Mehnat Tashkiloti (ILO) hisobotlari mehnat standartlariga moslik va norasmiy bandlikni tahlil qilish uchun asos bo‘ldi.

Xorijiy tajribalarni tahlil qilish: Dunyo mamlakatlari orasida Germaniya, Janubiy Koreya va Hindiston tajribalari o‘rganildi:

- Germaniyada kichik va o‘rta biznesni qo‘llab-quvvatlashning ishsizlikka ta‘siri.

- Janubiy Koreyada kasb-hunar va texnologik ta‘limni rivojlantirish orqali yoshlarni band qilish.

- Hindistonda "Make in India" dasturi orqali sanoatdagi ishsizlikni kamaytirish natijalari.

Taqqoslash usuli: Statistik ko‘rsatkichlar yordamida O‘zbekistondagi holat boshqa mamlakatlar tajribasi bilan taqqoslandi. Bu usul milliy iqtisodiy o‘zgarishlarni tahlil qilishda asosiy ahamiyat kasb etdi.

O'zbekistonda ishsizlikning asosiy muammolari:

- Norasmiy bandlik darajasi yuqoriligi: Rasmiy statistikaga ko'ra, mehnatga layoqatli aholining qariyb 40 foizi norasmiy sektorda ishlaydi. Bu ularning ijtimoiy sug'urta va pensiya tizimidan mahrum bo'lishiga olib keladi.

- Tarmoqlardagi nomutanosiblik: Qishloq xo'jaligi sektori aholining 30% dan ortig'ini band qiladi, ammo sanoat va xizmat ko'rsatish sohalarida bandlik nisbatan past.

- Yoshlar orasidagi ishsizlik: 18–30 yosh oralig'ida ishsizlik ko'rsatkichi yuqori bo'lib, bu ularning iqtisodiy mustaqillik va ijtimoiy barqarorlikka erishishiga to'sqinlik qiladi.

Xorijiy tajriba o'rganish natijalari:

- Germaniya: "Mittelstand" modeli kichik va o'rta korxonalar uchun moliyaviy yengilliklarni yaratdi va barqaror ish o'rinlari ta'minlandi.

- Janubiy Koreya: Texnologik ta'lim tizimi bilan bandlikning o'sishi kuzatildi. Davlat yoshlarni raqamli iqtisodiyotga tayyorlash uchun maxsus dasturlarni moliyalashtirdi.

- Hindiston: "Make in India" dasturi sanoatdagi bo'sh o'rinlarni ko'paytirib, ayollar va yoshlar uchun yangi imkoniyatlar yaratdi.

Mintaqaviy tahlillar: Toshkent, Samarqand va Farg'ona viloyatlarida ishsizlik nisbatan past bo'lsa-da, Qoraqalpog'iston Respublikasi va Surxondaryo viloyatlarida yuqori darajalar qayd etilgan.

Muammolarni hal qilish bo'yicha tavsiyalar:

Kasb-hunar ta'limini rivojlantirish: Har bir viloyatda IT, texnologik va muhandislik yo'nalishlari bo'yicha markazlarni ochish; yoshlar uchun qishloqlarda bepul o'quv kurslarini tashkil qilish.

Norasmiy iqtisodiyotni legallashtirish: Soliq yukini yengillashtirish orqali norasmiy ishchilarni rasmiy sektorga jalb qilish; rasmiylashtirish uchun davlat dasturlaridan foydalanish.

Kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash: Chekka hududlarda biznes uchun infratuzilmani yaxshilash, hududlarning yuqori salohiyatga ega yo'nalishlarini aniqlash va shu yo'nalishda faoliyat yurituvchi korxonalariga imtiyozlar yaratish.

Sanoat va qishloq xo'jaligini modernizatsiya qilish: Qishloq xo'jaligi texnologiyalarini joriy qilish orqali ish unumdorligini oshirish; sanoat parklarini rivojlantirish uchun davlat investitsiyalarini ko'paytirish.

Yoshlar uchun innovatsion dasturlar: Startaplarni moliyalashtirish uchun grant dasturlarini kengaytirish; raqamli iqtisodiyot va texnologik innovatsiyalar uchun maxsus platformalar yaratish.

Xulosa (Conclusion)

O'zbekistonda ishsizlikni kamaytirish uchun keng qamrovli islohotlar zarur. Mazkur maqolada keltirilgan tavsiyalar, jumladan, kasb-hunar ta'limini rivojlantirish, kichik biznesni qo'llab-quvvatlash va xorijiy tajribalarni joriy qilish orqali muammoni hal qilish mumkin.

Batafsil takliflar orqali ishsizlik darajasini 2026-yilga kelib 4% gacha pasaytirish real maqsad sifatida ko'rilmogda. Bu nafaqat iqtisodiy barqarorlikni, balki aholining umumiy farovonligini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi. "O'zbekiston Respublikasida mehnat bozori statistik ma'lumotlari, 2023."
2. International Labour Organization (ILO). "World Employment and Social Outlook: Trends 2023." Geneva: International Labour Office, 2023.
3. OECD. "Enhancing SME Productivity and Competitiveness in Emerging Economies." Paris: OECD Publishing, 2022.
4. World Bank. "Promoting Employment and Economic Transformation in Uzbekistan." Washington, D.C.: World Bank Group, 2022.